

ARHITEKTURA 20. ST

- Dve izjemni konstrukcijski tehniki:
 - jeklena konstrukcija
 - armirani beton
- Funkcionalizem
 - Louis Sullivan: postavi temeljno tezo funkcionalizma
 - oblika naj sledi funkciji
 - o Samo tisto, kar je funkcionalno je lepo
 - o Tisto kar ni funkcionalno je kič
 - teoretska podlaga: Adolf Loos
 - ornament in zločin (dekoracija in ornament stvar preteklosti, sedaj LE FUNKCIONALIZEM!)

PREPOZNAVNE ZNAČILNOSTI:

- svetle zgradbe čistih geom. oblik (kocka, kvadrat)
- razvidnost tlorisa in namembnosti
- **skeletna gradnja** (nosilnost se prenese v notranjost)
- **stroga utilitarnost** (praktična uporabnost, koristnost, fleksibilnost)
- **modularnost** (standardizirana gradnja po modulih + industrijski značaj gradnje)
- **racionalnost** (težnja k odstranitvi vsega nepomembnega)
- novi materiali: železobetona, jeklo, steklo, umetna masa
- ravne strehe + gladke ploskve fasade
- notranjščina svetla, minimalistične, pohištvo strogih geom. oblik

PR: Izdelki umetne obrti in oblikovanja šole Bauhaus

Peter Behrens

- ❖ nove ideje = spremenjen način izobraževanja

Walter Gropius

- ❖ ustanovi šolo sobnega oblikovanja arh. In obrti = Bauhaus
- ❖ ideje funkcionalizma preplete s socialističnimi idejami
- ❖ uveljavi industrijsko oblikovanje
- ❖ čiščenje tradicionalnih predsodkov + praktična spretnost + učenje ind. Oblikovanja
- ❖ šolo zaprli nacisti (1/2 20. St)

INTERNACIONALNI SLOG

- po l. 1922 razširi po vsej Ev, t.i. **internacionalni slog**
- zavrača dekoracijo in regionalno posebnost
- **ZNAČILNOSTI:**
 - Pravilne geom. oblike + svetla notranjščina
 - Čiste in jasne površine fasade, brez dekoracije
 - Steklo in jeklo v kombinaciji z armiranim betonom

Walter Gropius

PR: Bauhaus

Le Courlousier

❖ V zg. obd. V glavnem gradi zasebne hiše: *Machies a habiter*

- TEORIJA ARH. (5 TOČK NOVE ARH. 1926)
 - **Svoboden tloris** (problem stene odpade)
 - **Svobodna fasada** (nismo odvisni od konstrukcije, postavimo kakršno želimo fasado)
 - **Sistem pljotov** (dvigne maso zgradbe s tal)
 - **Vzdolžna okna** (dolgi trakovi oken potekajo čez celotno dolžino stavbe)
 - **Ravna streha** s strešnim vrtom (princip terase, funkcionalna stena)

PR: Le Corlousier, Vila Savoye

PR: Mies van der Rohe, Nemški paviljon za svetovno razstavo

MODERNI URBANIZEM

- V razvitih deželah skušali razumsko in funkcionalno urediti mesto

PR: Antonio Sant'Elia, Projekt za Citta Nuova

- Arh. Se postavi v službo množic
- Nosilka socialnih programov + socialističnih vrednot + utopičnih dekorativnih zadev

Le Corbusier

- ❖ Utemeljitelj modernega modernizma
- ❖ Avtor teoretičnih prispevkov o sodobnem urbanizmu
- ❖ Značilno **coniranje**:
 - 1) Bivanje, stanovanjska cona
 - 2) delo, ind. Cona
 - 3) skrb za dušo in telo, parki in kul. ustanove
 - 4) promet, komunikacija med temi prostori
- ❖ Vsaki dejavnosti namenjen poseben del mesta
- ❖ Vztraja pri ravnih linijah = človek, ki gre naravnost, ve kaj hoče

PR: Le Corbusier, Načrt Voisin za preureditev Pariza (maketa)

ORGANSKA ARH.

- Sočasno s funkcionalizmom

Frank Llyod Wright

- ❖ Iskal sozvočje med posameznikom, arhitekturnim prostorom in naravnim okoljem
- ❖ Arh. Mora biti tesno povezana s krajem na katerem stoji
- ❖ Izoblikoval tip arh: **prerijska hiša**
- ❖ **GL. ZNAČ:**
 - Horizontalna razčlenjenost
 - Nizke strehe z velikimi površinami, ki štrlijo iz objekta
 - Številne kvadratne ploskve, ki spominjajo na kubizem
 - Ideja konstruiranega notranjega prostora = kamin v osrednjem prostoru
- ❖ Združena tradicija + potreba po sodobno oblikovanem prostoru

PR: Frank Llyod Wright, Hiša Robiejev

PR: Frank Llyod Wright, Hiša nad slapom

ARHITEKTURA PO WW2

- Raznovrstne zahteve uporabnikov + tehnološki razvoj
- Stavbe različnih tipov in arh. slogov
- Številni načrti so sodobne različice tradicionalnih javnih zgradb (interpretiranih na nov, inovativnejši način)
- Na estetski ravni modernizem prevlada nad totalitarizmom

Van der Rohe

- ❖ Po vsej USA se širijo njegove steklene škatle
- ❖ »manj je več«
- ❖ Internacionalni slog postane simbol svobode
- ❖ Funkcionalizem + minimalizem + hiša = stroj za bivanje

PR: Mies van der Rohe, Seagramova stolpnica

- V EV: moderni visoki bloki + teorije o načrtovanju mest so korenito spremenili videz mest

Le Corbusier

- ❖ Opusti mnoge stilistične znač. Svojih zgodnejših del
- ❖ Prične graditi v skladu s človekom

PR: Le Corbusier, Unite d'Habitation

- Pri zagovornikih modernizma pride po WW2 do izraza krize racionalizma

- V svoje stvaritve vnašali nove izrazne prvine
- Večina se jih odpove racionalistični strogosti mednarodnega sloga ter razgibanih površin
- V ospredje pride svobodnejša interpretacija, ki postane temelj **postmoderne**ga stavbarstva

ARHITEKTURA SVOBODNIH OBLIK

- Naveličanost enostavnih betonskih kockastih objektov pripelje do reakcije in upora strogim geom. načrtom

Eero Saarinem

- ❖ Razvil govorico, razgibanih linij
- ❖ Izkoristi vse potenciale betona

PR: Eero Saarinem, Terminal na Letališču JFK v NY

PR: Frank Lloyd Wright, Guggenheimov muzej

PR: Jorn Utzon, Opera

PR: Le Corbusier, Notre dame du Haut

- Odmik od tradicionalnih arh. Oblik dovoljuje brezmejno fantazijo
- Po 1970 različni slogi:
 - **Kritični regionalizem;** moderna stavba naj bo odsev okolja v katerem je
 - **Visoki modernizem;** visokotehnoška arh.
 - **Postmodernizem;** električna arh. Predeluje pretekle sloge
 - **Dekonstruktivizem**
 - **Neomodernizem;** bela stena, velike površine, velika okna, vse na estetiki, formularni ravni

KRITIČNI REGIONALIZEM

- Arh. Bolj občutljiva do okolja, kamor postavljajo svoje objekte
- Upoštevajo lokalno podnebje in način življenja
- V Braziliji; mesto postavili sredi ničesar, da bi oživili notranjost dežele

PR: Oscar Niemeyer, Trg treh sil

VISOKI MODERNIZEM

- Zavračanje formalne lepote mednarodnega stila
- Ne tvori njegovega funkcionalizma

PR: Renzo Piano in Richard Rogers, Center Georges Pompidouja

Ieoh Ming Pei

- ❖ Njegove konstrukcije lahkotnejše
- ❖ Poigraval se je s prosojnostjo stekla in krhkimi kovinskimi strukturami

PR: Ieoh Ming Pei, Piramidi v muzeju Louvre

POSTMODERNIZEM

- Monotona stanovanjska naselja brez središča in brez identitete
- Sprožijo nelagodje, brezcilnost, osamljenost
- Postmodernistična arh. Se vrne k tradiciji
- Estetika= kot kolaž zanih prvin, vendar z novim pomenom
 - Uporaba ornamentov in barve
 - Skuša vplivati na čustva
 - Slikovitost detajlov
- Značilni disproporci + nenadni odmiki od navidezne pravilnosti + povečevanje izumetničenosti ter nenaravnosti

PR: Charles Moore, Italijanski trg

DEKONSTRUKTIVIZEM

- Ironija postmodernizma
- V resničnosti spreminjali navidez nemogoče strukture

Frank Owen Gehry

- ❖ Celoto deli na manjše dele in jih sestavi na novo, po svoje
- ❖ Zašel v novo smer organske arh. Fantastičnih form
- ❖ Poslopja zakrivajo razporeditev prostorov, so improvizacija, nedokončana!
- ❖ Statika računalniško izračunana

PR: Frank Owen Gehry, Guggenheimov muzej

+ SMERI V ARH. 20 ST. V SKRIPTI (NA KONCU SVETOVNE ARH.
20 ST)